

АГУУЛГА

ОРШИЛ.....	3
I. ТӨСЛИЙН ЗОРИЛГО, ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН.....	4
I.1. Төслийн зорилго.....	4
I.2. Орд ашиглах тусгай зөвшөөрөл.....	4
I.3. Ордын нөөц.....	4
I.4. Ордын ашиглалтын технологи.....	4
I.5. Ордын БОННУ.....	4
I.6. Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийг хүлээн авах журмын хэрэгжилт.....	4
II. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	5
II.1 Ордын байршил.....	5
II.2. Физик, газарзүй, эдийн засаг, дэд бүтэц.....	5
II.3. Ордын геологийн тогтоц.....	8
III. ИЛ УУРХАЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ.....	8
III.1. Ашиглалтын системийн параметрууд.....	9
III.2. Ашиглалтын технологи, механикжуулалтын бүтэц.....	9
III.3. Уулын ажлын горим.....	9
III.IV. Уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө.....	10
III.5. Хүдэр олборлолтын төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
III.6. Хөрс хуулалтын төлөвлөгөө.....	11
III.6.1. Шимт хөрс хуулах зузаан.....	12
III.6.2. Шимт хөрсний овоолгын ажлын төлөвлөгөө.....	13
III.6.3. Хөрсний овоолгын ажлын төлөвлөгөө.....	13
III.7. Ил уурхайн авто замын тооцоо.....	13
IV. Усан хангамж.....	14
IV.1. Ус хангамжийн эх үүсвэр.....	15
IV.1.2. Ашиглах усны хэмжээ.....	15
IV.1.3. Ажилчдын унд-ахуйд усны хэрэглээ.....	15
IV.1.4. Ил уурхайн усны хэрэглээ:.....	15
IV.1.5. Барилга байгууламж.....	15
V. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	16
V.1. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	16
V.1. Агаарын чанарт нөлөөлөх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	16
V.2. Усны нөөц, чанарт гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга.....	17
V.3. Газрын хэвлийд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	17
V.4. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	17
V.5. Ургамлын аймаг, ургамлын нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	17
V.6. Амьтны аймагт нөлөөлөх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	17
V.7. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	18
V.8. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	19
V.9. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ төлөвлөгөө.....	19
V.10. Ургамлын аймаг, ургамлын нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	20
V.11. Амьтны аймагт учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	21
VI. Тэр бум мод үнэдсэний хөтөлбөрийн хүрээнд.....	22
VI.1. Мод тарихын экологийн ач холбогдол.....	22
VI.2. Мод, сөөг болон түүний бүтэц, зарим үүрэг.....	23

VII. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	23
VIII. Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	24
IX. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	25
X. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө төлөвлөгөө	25
XI. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	26
XII. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	27
XII.1. Хог хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, боловсруулах	27
XII.2. Хог хаягдлын тооцоо, судалгаа	27
XII.3. Энгийн болон ахуйн хог хаягдал	28
XII.4. Үйлдвэрлэлийн хог хаягдал	28
XII.5. Аюултай хог хаягдал.....	29
XII.6. Шингэн хаягдал	29
XII.7. Нүхэн жорлон	29
XII.8. Угаадасны нүх	29
XII.9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжүүлэх арга хэмжээ.....	30
XII.10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	31
XIII. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	32
XIV. БОМТ-ний төсвийн нэгтгэл.....	33

ХҮСНЭГТ

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн газар зүйн дараах солбицлууд.....	5
Хүснэгт 2. Ил уурхайн ашиглалтын технологийн схем.....	9
Хүснэгт 3. Уурхайн ажлын горим.....	9
Хүснэгт 4. Уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө	10
Хүснэгт 5. Хүдэр олборлолтын төлөвлөгөө	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 6 . Хөрс хуулалтын төлөвлөгөө	11
Хүснэгт 7. Гүний худгийн мэдээлэл	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 8. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө ...	18
Хүснэгт 9. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	19
Хүснэгт 10. Газрын хэвлий, хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүд.....	19
Хүснэгт 11. Ургамлын аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 12. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 13. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	24
Хүснэгт 14. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	24
Хүснэгт 15. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	25
Хүснэгт 16. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	25
Хүснэгт 17. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	26
Хүснэгт 18. Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хатуу хог хаягдал	28
Хүснэгт 19. Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах аюултай хог хаягдал	29
Хүснэгт 20. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	30
Хүснэгт 21. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	31
Хүснэгт 22. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	32
Хүснэгт 23. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	33
Хүснэгт 24. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний төсвийн нэгтгэл	33

ОРШИЛ

Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт орших “Түшэцийн” хайлуур жоншны ордыг эдийн засгийн үр ашигтайгаар ашиглах, Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй холбогдох хууль, дүрэм журам, стандартын дагуу үйл ажиллагаагаа явуулж, улс орон нутагт татвар төлбөрүүдийг төлөх, ордын хүрээлэн буй талбайн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт хийх, шинээр ажлын байр бий болгох, ордын үр ашгийг улс, орон нутагт төвлөрүүлэхэд оршино.

Манай компани нь БОАЖ сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А-618 дугаар тушаалаар батлагдсан журмын дагуу энэхүү 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Ордын геологийн тогтоц, хөрсний чулуулгийн физик-механикийн шинж чанар, олборлолтын арга, механикжуулалтын бүтэц, тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлт зэргийг харгалзан экскаватор-автосамосвалын хослол бүхий автотээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын системийг авч үзсэн. ТЭЗҮ батлагдсан байна.

Ил уурхайн ажилчид 14/14 хоногийн ВАХТ-ын системээр ажиллах ба хоногт 2 ээлжээр, ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг байна. Уурхайн эхний жилд хөрс хуулалтын ажлыг 3-р сараас 10-р сарын 15 хүртэл, хүдэр олборлолтын ажлыг 3-р сарын дунд үеэс 10-р сарыг дуустал үргэлжилнэ.

Ил уурхайн уулын ажлын календарчилсан төлөвлөлтийг ордын уул геологийн нөхцөл, элс угаан баяжуулах хэсгийн хүчин чадал болон олборлолтод ажиллах техникүүдийн хүчин чадалд тулгуурлан гүйцэтгэсэн. Орд ашиглалтын 2024 оны хугацаанд нийт 70.05 мян.м³ хүдэр олборлож, нийт 152.10 мян.м³ хөрс хуулна.

2024 онд уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны явцад нийт 6.9 га талбай эвдрэлд өртөх бөгөөд үүнээс ил уурхайн уулын ажилд 1.7 талбай га, хүдэр баяжуулах талбайд 1.2 талбай га, технологийн зам тавихад 1.5 га талбай, хөрсний гадаад овоолго байршуулахад 2.3 га талбай, шимт хөрс байршуулахад 0.2 га талбай тус тус эвдрэлд эвдрэлд өртөнө.

Ил уурхайн ашиглалтын систем нь ордын уул техникийн нөхцөл, хүдрийн биетийн хэлбэр ба байршил, хөрсний зузаан зэрэгт үндэслэн ил аргаар, өрөмдлөг тэсэлгээ - экскаватор - автосамосвалын хослол бүхий авто тээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын системээр ашиглахаар ТЭЗҮ -ийг батлагдсан тул ордын хүдрийн нөөцийг бүрэн олборлож дуусах хүртэл уурхайн карьерт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй.

Иймд 2024 онд уурхайн карьерт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй.

Компани нь байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөтэй үйл ажиллагаа явуулахын тулд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, нэгэнт болсон сөрөг нөлөөллийг арилгах, болсны дараа арга хэмжээ авах гэсэн дараалал баримтлах бөгөөд төсөл хэрэгжих нутгийн иргэд болон сонирхогч талуудад төслийн үйл ажиллагааг нээлттэй, ил тод байлгах зарчим баримтлан ажиллана.

I. ТӨСЛИЙН ЗОРИЛГО, ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

I.1. Төслийн зорилго.

Түшэц ордыг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй холбогдох хууль, дүрэм журам, стандартын дагуу үйл ажиллагааг явуулж, эдийн засгийн хувьд үр ашигтайгаар, байгалийн баялгийг зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник технологийг нэвтрүүлэх, технологийн горимыг нарийн чанд баримталж, байгаль орчныг хамгаалж, нөхөн сэргээлт хийх, шинээр ажлын байр бий болгох, мөн компанийн ажилчид болон олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангах, ордын үр ашгийг улс, орон нутаг болон төсөл хэрэгжүүлэгч компанид хүртээхэд уг төслийн зорилго оршино.

I.2. Орд ашиглах тусгай зөвшөөрөл.

АМГТГ-ын Геологи, Уул уурхайн Кадастрын хэлтсийн даргын 2014.12.26-ны өдрийн шийдвэрээр Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт орших “Түшэц ” нэртэй 146.13 га талбайд ашигт малтмал ашиглах MV-017694 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн хугацаатай олгосон.

I.3. Ордын нөөц.

Ордод 2012 онд гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хэлэлцсэн ЭБМЗ-ийн 2014 оны 06 сарын 13-ны өдрийн ХХ-10-04 тоот дүгнэлт, түүний дагуу гарсан АМГ-ын даргын 2014 оны 07 сарын 09-ны өдрийн Н-121 тоот тушаалаар тус ордын нийт нөөцийг бодитой болон боломжтой (В+С) зэргээр 187873.2 тн хүдэр, бодитой (В) нөөцийг 122436.3 тн хүдэр, боломжтой (С) нөөцийг 65436.86 тн хүдэрээр хүлээн авсан байна.

I.4. Ордын ашиглалтын технологи.

Ил уурхайн ашиглалтын систем нь ордын уул техникийн нөхцөл, хүдрийн биетийн хэлбэр ба байршил, хөрсний зузаан зэрэгт үндэслэн ил аргаар, өрөмдлөг тэсэлгээ - экскаватор - автосамосвалын хослол бүхий авто тээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын системээр ашиглахаар ТЭЗҮ -ийг батлагдсан.

I.5. Ордын БОННУ

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь 2019 онд Байгаль орчны үнэлгээний “Газар Чандмань” ХХК -иар “Түшэцийн хайлуур жонш ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн нэмэлт тодотголыг боловсруулан батлуулсан.

I.6. Баяжуулах хэсгийн тоног төхөөрөмжийн сонголт.

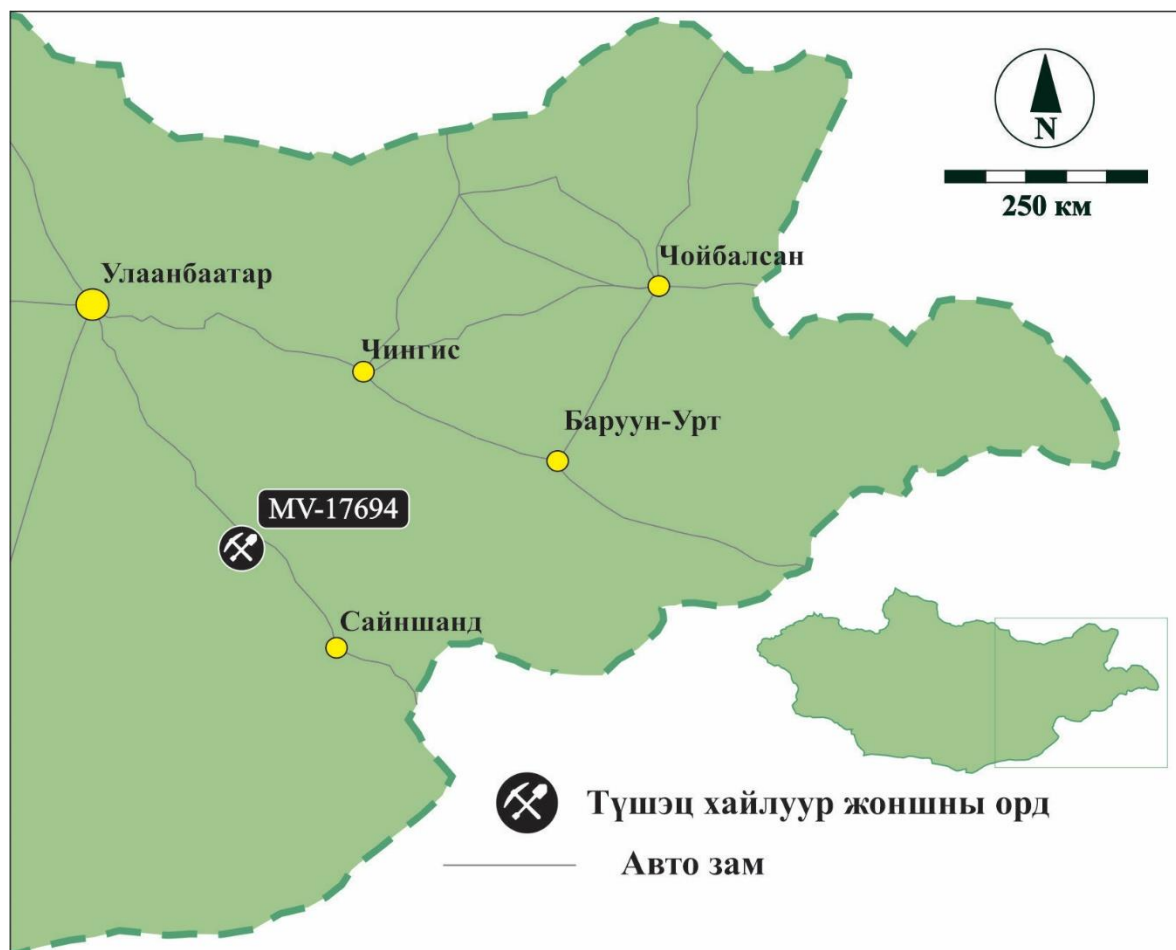
Баяжуулах хэсэг нь гар аргаар ялгах технолгиор ажиллах баяжуулалтад хүлээн авах бункер, бутлуур, шигшүүр болон конвейер гэсэн үндсэн тоног төхөөрөмжүүд ашиглагдана. Жоншны хүдэр ангилан баяжуулах үеийн тоо чанарын хэмжээ, баяжуулах хэсгийн хүчийн чадлыг үндэслэн тоног төхөөрөмжийн тооцоог хийж гүйцэтгэсэн.

II. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

II.1 Ордын байршил.

Төслийн талбай нь засаг захиргааны харьяаллаар Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт, Айраг сумын төвөөс баруун хойд зүгт 38км зайд, Улаанбаатар хотоос төмөр замын дагуу зүүн урд зүгт 292км зайд үүнээс Чойр өртөө хүртэл 220км замаар засмал замаар, цааш ердийн хөрсөн замаар 72км явж хүрэх зайд байрлана. Хэнтий аймгийн Дархан сумын Бор-Өндөр тосгоноос баруун урд зүгт 15км зайд оршино.

Зураг 1. Ордын байршил

Ордын нь байр зүйн зургийн L-49-63 хавтгайд байрлах ба тусгай зөвшөөрлийн талбайн газар зүйн дараах солбицлуудаар хязгаарлагдана.

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн газар зүйн дараах солбицлууд

№	Уртраг	Өргөрөг
1	109° 0' 31.73"	45° 48' 3.63"
2	109° 0' 31.73"	45° 48' 24.1"
3	108° 58' 44.67"	45° 48' 24.1"
4	108° 58' 44.67"	45° 48' 3.61"

II.2. Физик, газарзүй, эдийн засаг, дэд бүтэц.

Газрын гадаргуу: Судалгааны талбайн төвийн болон хойд хэсгүүдээр далайн түвшингээс дээш 1300-1600 метрт өргөгдсөн жижиг гүвээлэг, толгодлог гадаргуу зонхилох

ба Онол-Уул, Чойрын богд уул, Их сансар, Чингэл, Баянцогт гэх мэт уулууд нь хамгийн өндөр цэгүүд бөгөөд далайн түвшнээс дээш 1485-1695 метрт хэлбэлзэнэ.

Гол нуурууд: Судлагдсан нутаг дэвсгэрийн хэмжээг тогтмол урсгал ус байхгүй. Булгийн усаар тэжээгддэг жижгэвтэр горхиуд, тухайлбал Хулгарын гол, Хөндлөн, Хашаат, Уулзвар, Цагаан-эрэг, Цоорхой, Хар-хад, Цагаан усны гол зэрэг нь нийт талбайд тархсан ба үүнээс Цоорхойн голыг рашааны төрөлд багтаан нутгийн ардууд ундаанд өргөн хэрэглэдэг. Дээрхи горхиуд нь ундарга багатай, урсгал нь уртаашаа зуугаад метр үргэлжилдэг.

Цаг уур: Уур амьсгалын хувьд халуун хүйтний улирал болон өдөр шөнийн цагт хамгийн их зөрүүтэй ажиглагддаг. Зун нь дулаан урт үргэлжлэх ба өвөл нь хамгийн хүйтэн үе нь их богино үргэлжилнэ. Хамгийн хүйтэн сар нь 12-р сараас /-150- -210С/ 1-р сар. Хамгийн халуун сар нь 7,8-р сар /+200 - +300С/ Хамгийн их температур +390С хүйтэн нь -390С эндээс үзэхэд жилийн дундаж температур +40С. Жилд буух хур тунадасны хэмжээ дундаж нь 150мм. Ихэнхдээ хуурайшилтай агаартай харьцангуй чийгшил 50%-иас хэтрэхгүй. Гол чийг өгөх зүйл нь зуны цагт буух хур тунадаснаас шалтгаална. Анхны цас 9-р сарын дундуур болон 10-р сарын эхээр бууна. 4-р сарын төгсгөл болтол цас бүрэн хайлж дуусахгүй. Салхины хурд энэ районд тогтмол 4,4-10м/сек байдаг.

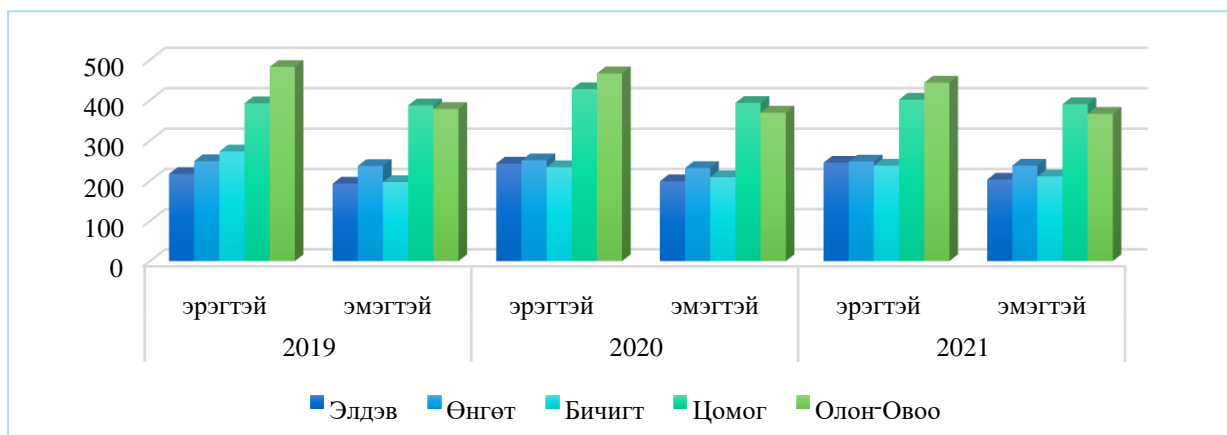
Ургамал амьтан: Өвс ургамлын хувьд уг район нь элсэн цөлийн болон говь хээрийн, хагас цөлийн ургамал зонхилно. Тус бүс газарт хөрсөн бүрхэвч жигд дэлгэрэн тархсан бөгөөд цайвар хүрэн, хүрэн хөрс шороо зонхилно. Ургамлын гол тархалт нь хөндий жалга дагадаг ба ихэнхдээ тачир, бутархаг ургамал, хааяа нэг ногоон дэвсэг газар тааралдана.

Амьтан: Амьтдын хувьд цагаан зээр, хулгана, алаг даага, төрөл бүрийн жигүүртэн, үүн дотроо болжмор, ногтруу, бүргэд, элээ шонхор элбэг тааралдана. Амьтнаас үнэг хярс туулай, зуны цагт тарвага зурам, хээрийн мэрэгчидээр хооллодог махчин шувуу, цагаан зээр, гүрвэл элбэг тааралдана. Хамгийн элбэг нь зун намрын цагт тарвага, зурам бэлчээрийн мэрэгч амьтад, намар өвлийн цагт цагаан зээрийн сүрэгтэй тааралдана.

Сум багийн хүн ам зүйн мэдээлэл

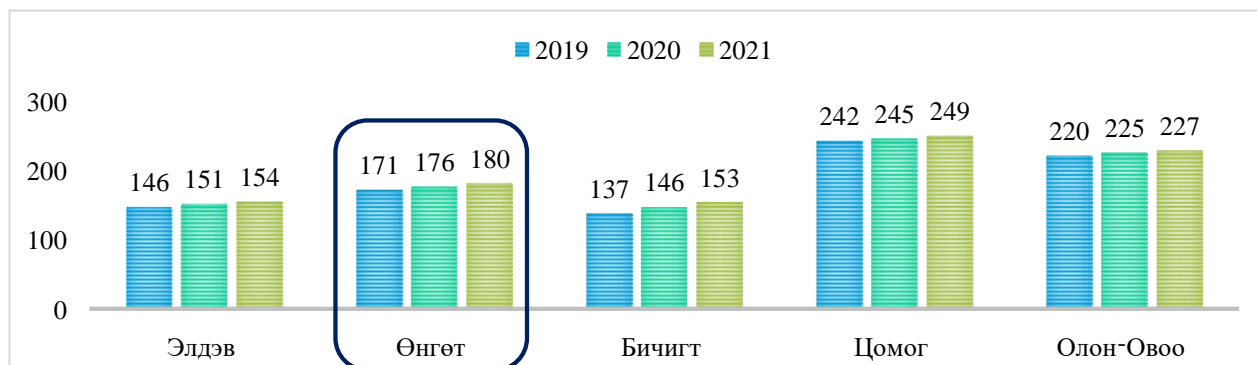
Тус суманд 2021 оны байдлаар 1408 эмэгтэй, 1575 эрэгтэй нийт 2983 хүн оршин сууж байна. Сумын хүн амын тоо сүүлийн 3 жилийн байдлаар хэвийн түвшинд бөгөөд эрэгтэй, эмэгтэй хүйсийн харьцаа нь 49/51 харьцаатай байна.

Зураг 3. Даланжаргалан сумын хүн амын тоо, хүйсээр

Зэс уурхай байрших Өнгөт багийн хэмжээнд 486 хүн, 180 өрх бүртгэлтэй байгаа бөгөөд энэ нь сүүлийн 5 жил байнгын өссөн үзүүлэлттэй байна.

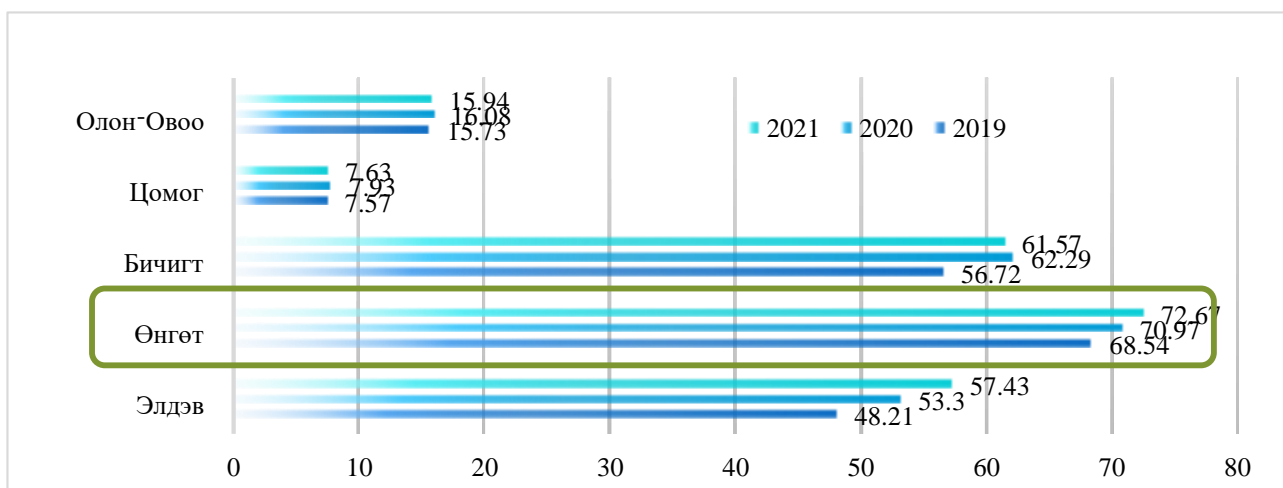
Зураг 4. Даланжаргалан сумын өрхийн тоо

Сум багийн малын тоо толгой

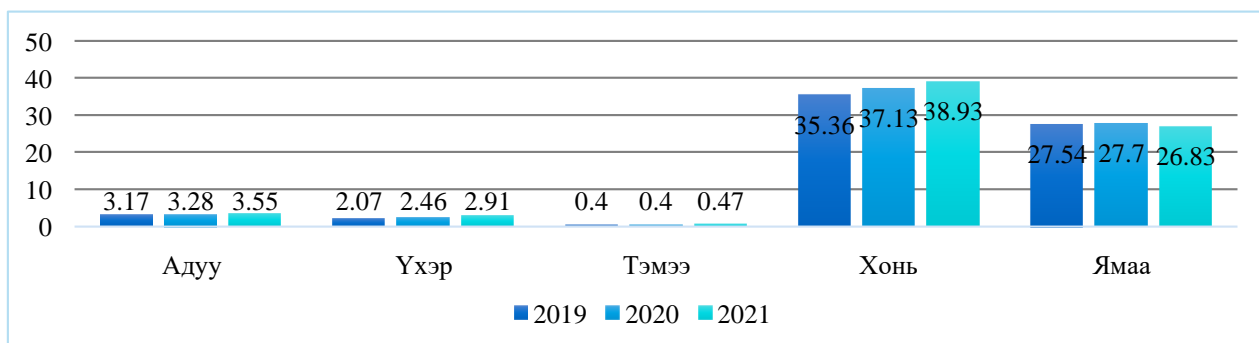
Даланжаргалан сум нь 2021 онд 5 багийн нийт 215.6 мянган мал тоологдсон. Сумын хэмжээнд нийт малын тоо сүүлийн гурван жилд өссөн үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд төсөл хэрэгжиж буй Өнгөт багт нийт сумын 34 хувь буюу хамгийн олон мал ноогдож байна.

Зураг 5. Даланжаргалан сумын нийт малын тоо

Өнгөт багт 2021 онд 72670 мал тоологдсон бөгөөд нийт малын 90.5 хувийг бог мал эзлэж байна.

Зураг 6. Өнгөт багийн малын тоо толгой мян.тоо /5 хошуу малаар/

II.3. Ордын нөөцийн тооцоо

"Түшэц" ордын хүдрийн нөөц В+С зэрэглэлээр 187873.2тн, CaF₂-ын нөөц 70085.83 тн, үүнээс В зэрэглэлээр хүдрийн нөөц 122436.3 тн, С зэргээр хүдрийн нөөц 65436.86 тн гэж нөөцийн тооцоог бодсон болно.

Хэсэгшил В-1 Энэ хэсэгшлийн талбайд /39 м хүртэл гүнд/ хайгуулын шугам I-V, цооног №1 ба канав №1-3, шүрф-1 хамрагдаж байгаа бөгөөд хүдрийн биетийн талбай 3547.73м², Хүдрийн биетийн уналын өнцөг 80 град хайлуур жоншны дундаж агуулга 35.57%, дундаж жинхэнэ зузаан нь 4.13м, нийт эзлэхүүн нь 14634.39 м³ болно. Хэсэгшлийн нөөцийг тооцоолон 38049.4 тн хүдэртэй бөгөөд хайлуур жонш нь 13436.5 тн гэж тогтоов.

Хэсэгшил В-2 талбайд /30-60 м хүртэл гүнд буюу 1200-1150 м-ийн түвшинд/ хайгуулын шугам IV- YI хооронд байрлана. Цооног № 2 ба канав № 4-6, шүрф-1 зэрэг малталтууд хамрагдана. Хэсэгшлийн нийт жинхэнэ талбай нь тооцоогоор 3335.65 м² болно. Хүдрийн биетийн уналын өнцөг 80 град дундаж жинхэнэ зузаан нь 4.72 м. Нийт эзлэхүүн нь 15750м³ болно. Хэсэгшлийн нөөцийг тооцоолон 40952.44 тн хүдэртэй бөгөөд хайлуур жонш нь 12850.06 тн гэж тогтоов. Хайлуур жоншны жигнэсэн дундаж агуулга 31.53% байна.

Хэсэгшил В-3 талбайн /43 м хүртэлх гүнд/ Хайгуулын шугам YI-VIII. Цооног-2, 3 Канав № 6, 7, 8 карьер 1, 2 зэрэг малталтууд хамрагдана. Хэсэгшлийн нийт талбай 4057.47м² бөгөөд хүдрийн биетийн уналын өнцөг 80 град дундаж жинхэнэ зузаан нь 4,11 м.

Нийт эзлэхүүн нь 16686.34м³ болно. Хэсэгшлийн нөөцийг тооцоолон 43384.5 тн хүдэртэй бөгөөд хайлуур жоншны нөөц 16729.06 тн. Хайлуур жоншны жигнэсэн дундаж агуулга 38.56% байна.

Хүснэгт№: 02 Түшэц” ордын нөөцийн нэгдсэн хүснэгт

Блокийн дугаар	Хүдрийн биетийн талбай м ²	Хүдрийн биетийн зузаан, м	Хүдрийн биетийн эзлэхүүн, м ³	Хүдрийн нөөц, тн.	CaF ₂ -ын дундаж агуулга, %	Хайлуур жоншны нөөц, тн.
В-1	3547.73	4.13	14634.39	38099.4	35.37	13456.5
В-2	3335.65	4.72	15750.94	40952.44	31.53	12850.06
В-3	4057.47	4.11	16686.34	43384.5	38.56	16729.06
С-1	1721.1	3.9	6712.29	17451.95	39.2	6840.29
С-2	2064.16	1.6	3302.16	8586.91	35.08	3012.29
С-3	2134	1.71	3638.47	9460.02	29.12	2754.76
С-4	1154.64	1.32	1524.12	3962.72	38.36	1522.87
С-5	2395.8	4.17	9990.48	25975.26	49.74	12920
Нийт В+С	20,411		72,239	187,873	37	70,086
В зэргээр	10,941		47,072	122,436	35	43,036
С зэргээр	9,470		25,168	65,437	38	27,050

III. ИЛ УУРХАЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ

Ашиглалтын систем

Ордын геологийн тогтоц, хөрсний чулуулгийн физик-механикийн шинж чанар, олборлолтын арга, механикжуулалтын бүтэц, тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлт зэргийг харгалзан экскаватор-автосамосвалын хослол бүхий автотээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын системийг авч үзсэн.

Ш.1. Ашиглалтын системийн параметрууд

Ордын геологийн тогтоц, хөрсний чулуулгийн физик-механикийн шинж чанарыг үндэслэн уурхайн хажуугийн налуугийн өнцгийг 40°-48°-аар тогтоосон. Мөргөцгийн ажлын талбайн хамгийн бага өргөнийг техник аюулгүйн ажиллагааны дүрмийн шаардлагыг хангах хэмжээнд буюу тоног төхөөрөмжийн хэвийн ажиллах байдлыг хангах нөхцөлүүдийг үндэслэн дараах байдлаар тогтоов.

- Доголын ирмэгийн нурж болзошгүй аюулгүйн зурвасын өргөн- 3.0м
- Нэмэлт тоног төхөөрөмжид зориулсан аюулгүйн зурвас хүртэлх зай - 3м
- Хөдөлгөөний зурвасуудын тэнхлэг хоорондох зай - 3м

Ажлын талбайн хамгийн бага өргөн: $9.75+3 + 3 + 4.25+ 3 +3= 26\text{м}$ болно. Уурхайд ажиллах үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийн параметрийг үндэслэн мөргөцгийн өндрийг 10м-ээр тогтоосон. Ажлын талбайн өргөн 26-35м, уурхайн төгсгөлийн шатанд мөргөцүүдийг нэгтгэн мөргөцгийн өндрийг 10м-ээр хязгаарлана.

Ш.2. Ашиглалтын технологи, механикжуулалтын бүтэц

Уулын ажлын эхлүүлэхийн өмнө шимт хөрсийг 0.2-0.3 метр зузаантай хуулж шимт хөрсний овоолгод байршуулах ба үндсэн хөрс болон хүдрийг өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар сийрэгжүүлж, экскаватор – автосамосвалын хослолоор ухаж ачин тээвэрлэж хөрсний гадаад овоолго болон хүдэр буулгах талбайд тус тус хураана.

Хүснэгт 2. Ил уурхайн ашиглалтын технологийн схем

Технологи	Үндсэн ажил	Технологийн процессууд
Авто тээвэртэй ашиглалтын технологи	1. Хөрс хуулалт	1.1. Ухаж ачих 1.2. Тээвэрлэх 1.3. Овоолох
	2. Элс олборлолт	2.1. Ухаж ачих 2.2. Тээвэрлэх 2.3. Овоолох

Ш.3. Уулын ажлын горим

Ил уурхайн ажилчид 14/14 хоногийн ВАХТ-ын системээр ажиллах ба хоногт 2 ээлжээр, ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг байна. Уурхайн эхний жилд хөрс хуулалтын ажлыг 3-р сараас 10-р сарын 15 хүртэл, хүдэр олборлолтын ажлыг 3-р сарын дунд үеэс 10-р сарыг дуустал үргэлжилнэ.

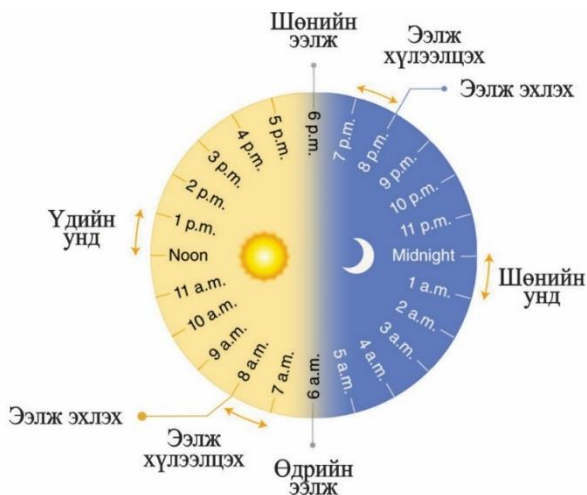
Уурхайн хөрс хуулалтыг тэсэлгээгээр сийрэгжүүлэн гадаад овоолго үүсгэн хуулах бөгөөд Уулын ажил нь цаг агаарын саатал, төлөвлөгдөөгүй техникийн засвар үйлчилгээ, сул зогсолтоос хамааран эхний жилд баяр ёслол, амралтын өдрүүд 7 хоног, цаг агаараас хамаарсан сул зогсолт 14, уурхайн жилд ажиллах бодит хоног 150 хоног тус тус ажиллахаар байна.

Хүснэгт 3. Уурхайн ажлын горим

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга
1	Календарийн хоног	хоног	365
2	Баяр ёслол, амралтын өдрүүд	хоног	7
3	Цаг агаараас хамаарсан сул зогсолт	хоног	14
4	Төлөвлөгөөт сул зогсолт	хоног	30
5	Уурхайн жилд ажиллах бодит хоног	хоног	314
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	-	2
7	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12

8	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг)	цаг	1
9	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт, түлш тос, солилт)	цаг	1
10	Ээлжийн цаг ашиглалтын коэффициент	-	0.84
11	Уурхайн жинд ажиллах бодит цаг	цаг	10.1
12	Уурхайн жилд ажиллах бодит цаг	цаг	6,343

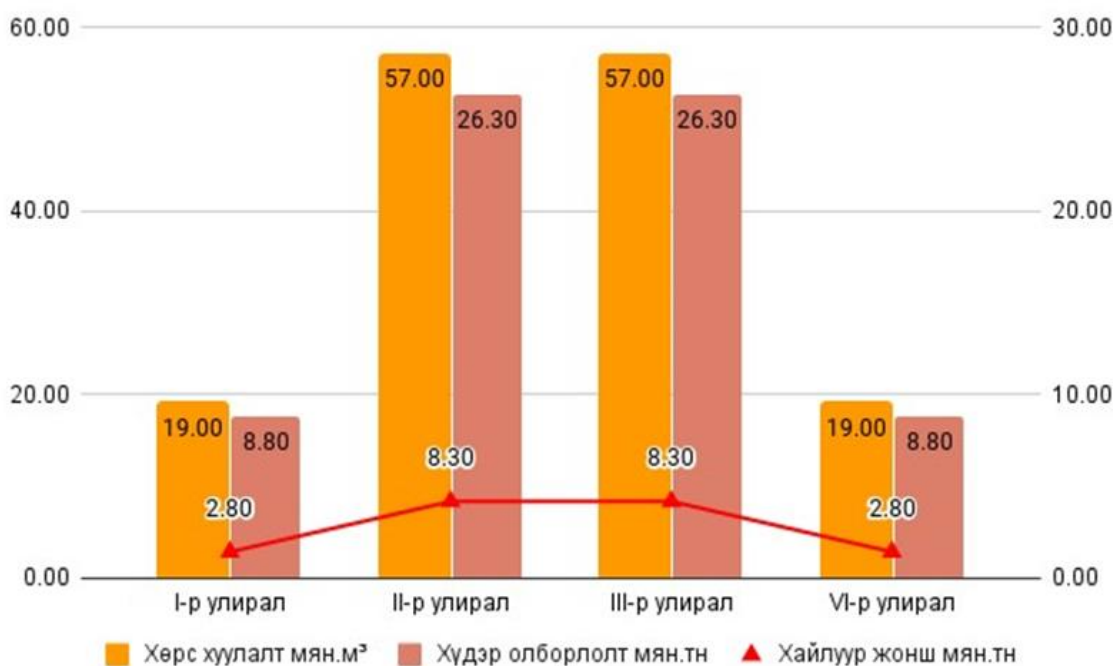
Зураг. 8, Ил уурхайн ажлын горим

Ш.ИV. Уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөлтийг ордын уул геологийн нөхцөл, элс угаан баяжуулах хэсгийн хүчин чадал болон олборлолтод ажиллах техникуудийн хүчин чадалд тулгуурлан гүйцэтгэсэн. Орд ашиглалтын 2024 оны хугацаанд нийт 70.05 мян.м³ хүдэр олборлож, нийт 152.10 мян.м³ хөрс хуулна.

График 1. Уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

Хүснэгт 4. Уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	I-р улиралд	II-р улирал	III-р улирал	IV-р улирал	Нийт
Ил уурхай							
1	Хөрс хуулалт	мян.м ³	19	57	57	19	152
2	Хүдэр олболлолт	мян.тн	8.8	26.3	26.3	8.8	70
3	Хайлуур жониш	мян.тн	2.8	8.3	8.3	2.8	22.2

Ил уурхайн тоног төхөөрөмжүүдийг төсөл хэрэгжүүлэгчийн ажлын даалгаварт тусгасны дагуу одоо ашиглаж байгаа техникүүдийг үргэлжлүүлэн ашиглахаар тусгаж тооцсон болно.

Хүснэгт 6. Ил уурхайд ажиллах үндсэн техникийн тоо

Д/д	Тоног төхөөрөмж	Марк	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга
1	Экскаватор	Hyundai-520	Утгуурын багтаамж	м ³	3.2
3	Утгуурт ачигч	XZ656L	Утгуурын багтаамж	м ³	3
4	Бульдозер	D65A	Хусуурын хамах чадвар	м ³	3.8
5	Авто самосвал /Хөрс тээвэр/	336	Автосамосвалын техникийн даац	тн	25
6	Авто самосвал /Элс тээвэр/	336	Автосамосвалын техникийн даац	тн	25
7	Гэрэлт цамхаг	Terex RL4	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	6
8	Авто грейдер	SG21	Хусуурын урт	м	16
9	Усны машин	Dong Feng	Танкны багтаамж	тн	30
10	Түлш цэнэглэх машин	Hyundai-FL-2.5	Танкны багтаамж	тн	3

III.6. Хөрс хуулалтын төлөвлөгөө

Хөрс хуулалтад болон хүдэр олборлолтод ажиллах экскаваторыг компанид одоо ашиглаж байгаа 3.2м³ утгуурын багтаамжтай Hyundai-520 маркийн экскаваторыг уулын цулд сонгон ажиллуулахаар тусгасан болно.

Хүснэгт 6 . Уулын цулд ажиллах экскаваторын техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Техникийн үзүүлэлт	Техникийн зураг
1	Экскаваторын марк	-	Hundai 520	
2	Хутгуурын багтаамж	м ³	3.2	
3	Хутгалтын түвшин дэх хамгийн их радиус	м	11.6	
4	Утгалтын хамгийн их гүн	м	7.1	
5	Утгалтын хамгийн их өндөр	м	11.08	
6	Ачилтийн хамгийн их өндөр	м	7.5	
7	Арын эргэлтийн радиус	м	3.8	
8	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	232	
9	Явах хурд	км/цаг	4.7	
10	Масс	тн	53.4	
11	Түлшний савны багтаамж	л	610	
12	Явах ангийн өргөн	м	3.6	

13	Явах ангийн урт	м	5.4
14	Их өирийн өргөн	м	2.9
15	Их биеийн Өндөр	м	3.3

Ш.6.1. Ил уурхайн тээвэр

Уурхайн хөрс хуулалт, хүдэр олборлолтод ажиллах автосамосвалууд нь ил уурхайгаас хуулах хөрс болон олборлох элсийг уурхайн гол замаар тээвэрлэж хөрсийг хөрсний гадаад болон дотоод овоолгод, хүлрийг баяжуулах хэсэгт элсний түр овоолгод тээвэрлэн хураана.

Ил уурхайн хөрс болон элс тээвэрт төсөл захиалагчийн техникийн даалгаврын дагуу компанийн одоо ашиглаж байгаа 18.0 м³ тэвшний багтаамжтай HOWO-336 автосамосвал сонгохоор төсөлд тусгалаа.

Хүснэгт 8. Уулын цул тээвэрлэх автосамосвалын техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Техникийн үзүүлэлт	Техникийн зураг
1	Автосамосвалын марк	336		
2	Автосамосвалын техникийн даац	Тн	25	
3	Автосамосвалын өөрийн масс	Тн	25	
4	Автосамосвалын тэвшний геометр багтаамж	м3	18.63	
5	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	250	
6	Эргэлтийн радиус	М	10	
7	Тэвшний өргөн	М	2.3	
8	Тэвшний урт	М	5.4	
9	Тэвшний өндөр	М	1.5	
10	Дугуйн томьёо	-	6x4	
11	Дугуйн хэмжээ	-	12.00R20	
12	Түлшний савны багтаамж	Л	300	
13	Дугуйн тоо	Ш	10	
14	Урт	М	7.93	
15	Өргөн	М	2.49	
16	Өндөр	М	2.95	

Хөрс тээвэр. Ордын хувьд хэвтээ уналтай тул тээвэртэй гадаад дотоод овоолготой ашиглалтын системээр уулын ажлыг явуулахаар төлөвлөсөн. Тус төслийн хувьд ашиглалтын эхнээс ашиглагдсан хоосон орон зайг дотоод овоолгоор нөхөн дүүргэлт хийж, уулын ажилтай хамт техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэх боломжтой байна.

Хөрс тээвэрлэх автосамосвалын бүтээлийн тооцоог хийхдээ задгай мөчлөгөөр ажиллахаар автосамосвалын тоог тооцсон бөгөөд хөрс тээвэрт жилд 4 ш байхад бүтээл болон нөөцийн хувьд бүрэн хүрэлцээтэй байна.

Хүдэр тээвэр. Хөрсийг гадаад овоолго руу тээвэрлэн овоолгод овоолсны дараа хөрс тээврийн автосамосвалууд ил уурхайгаас хүдэр баяжуулах хэсгийн хүдрийн түр овоолго руу тээвэрлэнэ. Хүдэр тээвэрлэх автосамосвалын бүтээлийн тооцоог хийхдээ задгай

мөчлөгөөр ажиллахаар автосамосвалын тоог тооцсон бөгөөд элс тээвэрт жилд 4 ш байхад бүтээл болон нөөцийн хувьд бүрэн хүрэлцээтэй байна.

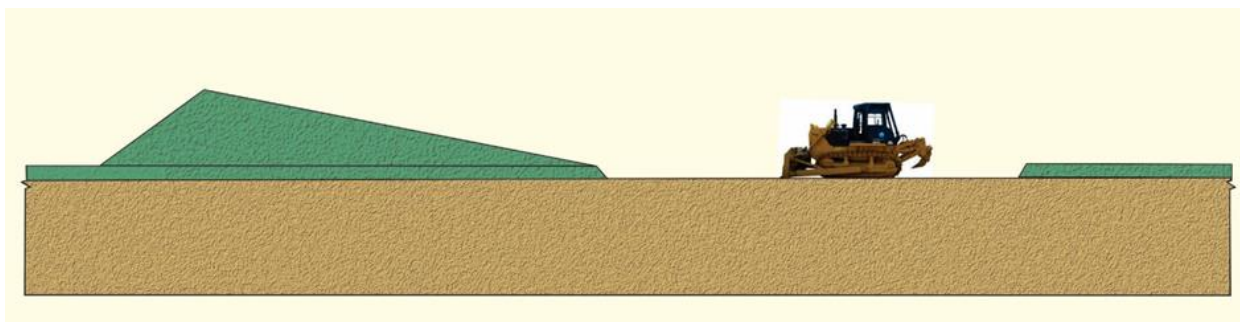
Ш.6.1. Шимт хөрс хуулах зузаан

Хуулалтад хамрагдах үржил шимт болон потенциал үржил шимт хөрсний үе давхаргын зузааныг төслийн талбайд хийсэн хөрсөн бүрхэвчийн үржил шимт байдлын түвшний үнэлгээ, үндсэн хэв шинж ба дэд хэв шинжүүдийн хөрсний зүсэлтийн бие даасан генетик горизонтуудын хаяалбаруудын тус тусын үржил шимт байдлын үнэлгээ дээр үндэслэн үржил шимт хөрсийг 20 см-ээр MNS 5916:2008 стандарт шаардлагын дагуу Бульдозероор хуулж хадгална. 2024 онд 6.9 га талбайгаас 13.8 мян.м³ шимт хөрс хуулах ба 0.2 га талбайд байршина.

Ш.6.2. Шимт хөрсний овоолгын ажлын төлөвлөгөө

Даланжаргалан сумын хувьд нутгийн зүүн болон төвийн хэсгээр нунтаг карбонатлаг цайвар хүрэн хөрс тархсан. Харин нутгийн өмнө болон зүүн урд хэсгээр нунтаг карбонатлаг хүрэн хөрс, хойд болон баруун хэсгээр нунтаг карбонатлаг хар хүрэн хөрс, тус тус зонхилон тархсан байна.

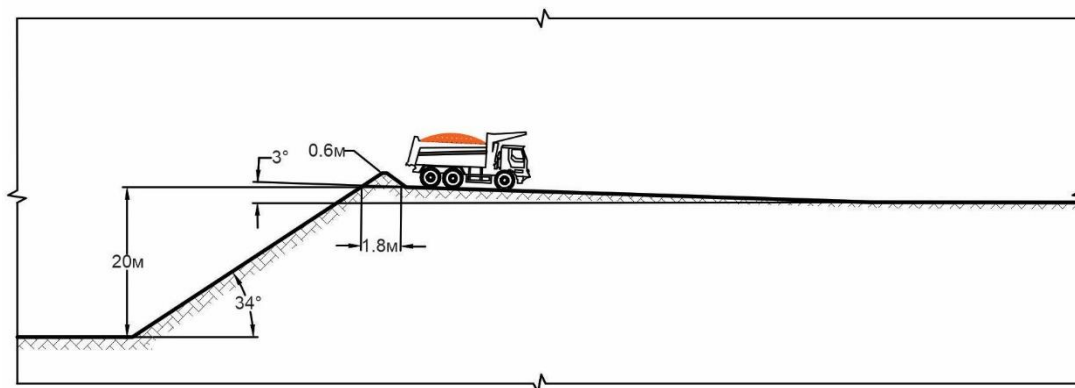
Зураг 9. Шимт хөрсийг бульдозероор хуулах технологийн бүдүүвч

Ш.6.3. Хөрсний овоолгын ажлын төлөвлөгөө

Шороон ордыг ашиглах үед хөрсний гадаад овоолгыг автосамосвалаар тээвэрлэн бульдозерын тусламжтай овоолго үүсгэнэ. 2024 оны хугацаанд нийт 113.554 мян.м³ хөрс хуулж гадаад овоолго үүсгэх бөгөөд овоолгын сийрэгжсэн хэмжээ 147.62 мян.м³ байна. Хөрсний гадаад овоолго байрших талбайн хэмжээ 2.3 га талбай байна.

Зураг 10. Хөрсний гадаад овоолго байгуулах паспорт

Ш.7. Ил уурхайн авто замын тооцоо

Уурхайн дотоод замд хөрс болон хүдэр тээврийн автосамосвалын хөдөлгөөний дундаж хурд нь автосамосвалын овор хэмжээ, замын ачаалал, хөдөлгөөний эрчим, аюулгүй

байдал зэргээс хамаарч дунджаар 25.0 км/цаг байхаар тооцлоо. Уурхайн дотоод зам нь 12 м-ийн өргөнтэй, гадаад зам нь 12 м-ийн өргөнтэй байна.

Уурхайн дотоод замд хөрс болон хүдэр тээврийн автосамосвалын хөдөлгөөний дундаж хурд нь автосамосвалын овор хэмжээ, замын ачаалал, хөдөлгөөний эрчим, аюулгүй байдал зэргээс хамаарч дунджаар ачаатай үед 15 км/цаг, хоосон үед 30 км/цаг байхаар тооцлоо. Уурхайн дотоод зам нь 12 м-ийн өргөнтэй, гадаад зам нь 12 м-ийн өргөнтэй байна. Автозамын техникийн нөхцөл нь замын норм дүрмийн дагуу хоёр урсгалтай, замын зорчих өргөн 5м, замын дагуугийн хамгийн их налуу 80%, 25 тн-ын даац бүхий автосамосвалуудыг нэвтрүүлэх чадвартай байна.

- Замын хөдөлгөөний зурвасын өргөн.
 $V_{хз} = 2(V_a + v_{хз}) + V_{мх} = 12 \text{ м}$
 V_a - автосамосвалын өргөн, м
 $v_{хз}$ - хамгаалалтын үурвасын өргөн, м
 $V_{мх}$ - Автосамосвал зөрөх үеийн аюулгүйн зай, м

$$V_{мх} = 0.5 + 0.005 \cdot V_a$$

V_a -автосамосвалын хурд, км/цаг

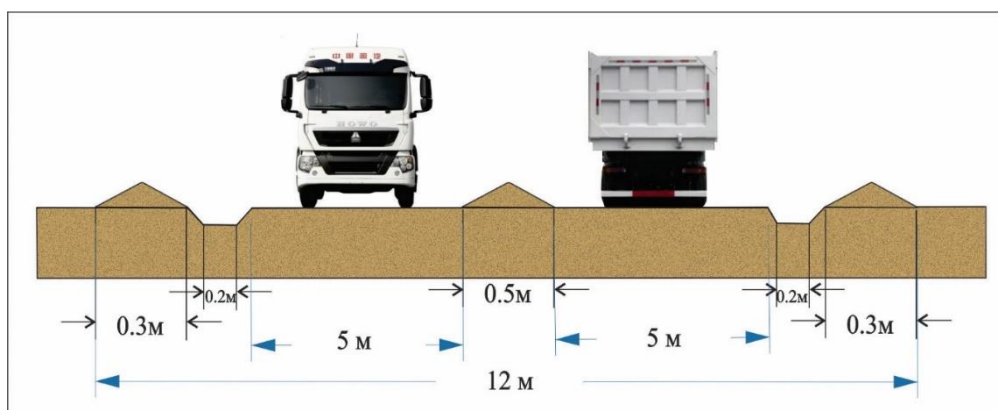
- Замын тойруугийн хамгийн бага радиус.

$$R_{\text{зmin}} = \frac{U_a^2}{127 * (\varphi_{х}) \pm i_{хн}} = 6.85 \text{ м}$$

Уурхайн орох траншей болон гадаргуугийн технологийн авто зам нь байгалийн ердийн хөрсөн хучилттай байна. Харин уурхайн орох траншей, Овоолго руу гарах замуудад техник аюулгүйн арга хэмжээний дагуу халтиргаа, гулсалтаас хамгаалж дайрган хучилт хийх, замыг байгуулах явцад гадаргуугийн уснаас хамгаалсан суваг, шуудуу татах арга хэмжээг тусгаж өгсөн.гад

Мөн уурхайгаас хөрс ачих талбай, ШТС, хотхон хүртэл явах автозамыг ердийн шороон зам байлгахар тусгасан болно. Уурхайн автозамын засварын ажилд уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглахаар төлөвлөж байна

Зураг 11. Ил уурхайн автозамын паспорт

IV. Усан хангамж

Түшэцийн төмрийн ойр орчимд гадаргын урсгал ус байхгүй. Хүдрийн биетүүд дээр өрөмдөгдсөн 80м хүртэл гүнтэй цооногуудад усны давхарга илрээгүй, хөндий хоолойд өрөмдөгдсөн худгуудын усны түвшин нь хүдрийн биетүүдийн түшингээс доор

байрлалтай байдаг. Ордын гидрогеологийн нөхцөл нь хуурай, хөрсний болон гүний усны ямар нэгэн илрэл ажиглагдаагүй учир гидрогеологийн ямар нэгэн хүндрэл байхгүй.

IV.1. Ус хангамжийн эх үүсвэр

Унд ахуйн болон зам талбайн усалгааг гүний худгаас хангана гэж ТЭЗҮ-д тусгасан байна. Төслийн талбайд гүний худаг өрөмдөж усны хэрэгцээг хангана.

Ашиглалтын 1 жилийн хугацаанд нийт 33 хүн ажиллах боловч уурхайд байрлах ажилчны тоо хамгийн ихдээ 20 хүн, нэг хүний хоногт хэрэглэх усны хэмжээг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/301 дугаар тушаалын хавсралтын дагуу тооцсон.

Усны хэрэглээ: Түшэц ордыг ашиглах үед цэвэр усны дараах үндсэн гурван хэрэглэгч байна. Үүнд:

- ✚ Ахуйн усны хэрэглээ
- ✚ Ил уурхай

IV.1.2. Ашиглах усны хэмжээ

Төслийн жилийн усны хэрэглээг БОНХАЖ-ын Сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-оор тооцов.

IV.1.3. Ажилчдын унд-ахуйд усны хэрэглээ

Ашиглалтын 1 жилийн хугацаанд нийт 33 хүн ажиллах бөгөөд нэг хүний хоногт хэрэглэх усны хэмжээг тооцоход 20 хүн $\times 50$ л/хон = 1.0 м³/хон (314.0 м³/жил). Уурхайн хотхоны ундны ус нь шинжилгээгээр чанар стандарт түвшинд гарсан.

IV.1.4. Ил уурхайн усны хэрэглээ:

Ил уурхайн усны хэрэглэгч нь уурхайн зам, талбайн усалгаа зарцуулах ус байна. Байгаль орчныг тоос шорооноос хамгаалах зорилгоор хур бороогүй хуурайшилттай өдөр уурхайн талбай, авто зам зэргийг усална. Зам талбайн усалгаанд нийт 3,000 м² талбайн усалгааг жилд нийт 20 удаа усална. $3,000$ м³/хон $\times 2$ л = 6.0 м³/хон (120 м³/жил);

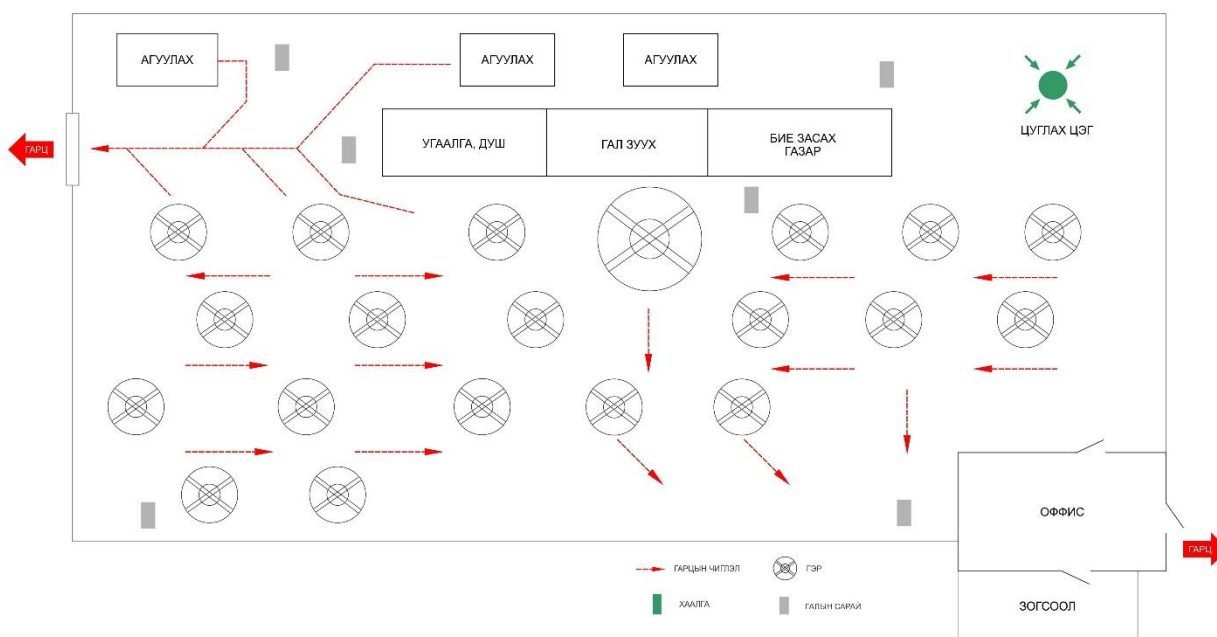
Уурхайн хотхон 50ш суулгац тарихаар төлөвлөсөн бөгөөд 50ш модыг услахад хоногт 2.0 м², хоногт 2 удаа усална. 2.0×90 л/хон = 180.00 м³/жил.

IV.1.5. Барилга байгууламж

Төслийн хугацаанд ажилчдын хотхонд хамгийн ихдээ 33 хүн байрлах бөгөөд амрах байр, удирдлагын байр, засварын газар, гал тогоо, агуулах, угаалга, бие засах, шүршүүрийн байрууд байхаар төлөвлөсөн. Ажилчдын байр хүн амьдрахаар тохижуулсан гэр байх бол шүршүүр, угаалга, бие засах газар мөн засаж тохижуулсан 40 тн-ын 2 ширхэг контейнер байна. Удирдлагын байр болон гал тогооны байр нь сэндвичээр барьсан 1 давхар байр байна.

Засварын газар болон харуулын байруудыг сэндвичэн хавтангаар байгуулах ба сэлбэг, тос тосолгооны материалын агуулах нь контейнерууд байна. Мөн шатахуун түгээх станцыг байгуулна.

Зураг 13. Уурхайн хотхоны загвар

V. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго, зорилт: Түшэц уурхайн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулахдаа 2018 онд “Газар чандиань” ХХК-ийн боловсруулсан алтны шороон орд ашиглах төслийн Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний нэмэлт тодотгол тайлангаар тодорхойлогдсон төсөл хэрэгжүүлэгчийн хүлээх үүрэг амлалтаас гадна Монгол Улсын Байгаль орчны багц хууль, холбогдох дүрэм журам, стандартуудын шаардлагуудыг мөрдлөг болгон боловсруулсан бөгөөд энэ төлөвлөгөөнд тусгагдсан үүрэг даалгавруудыг биелүүлэхийг гол зорилго болгосон.

Хамрах хүрээ: Алтан дун уурхайн MV-017694 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд хайлуур жонш ордыг ил аргаар ашиглах төсөл.

V.1. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Зэмтийн төмрийн хүрд олборлох төслийн БОНБНУ-ээр төслийн гол болон болзошгүй нөлөөллийг дараах байдлаар тодорхойлсон байдаг.

V.1. Агаарын чанарт нөлөөлөх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

БОННУ болон компанийн дотоод бичиг баримт болох Агаар мандалд ялгарах бохирдлын удирдлагын төлөвлөгөөнд агаарын чанарт нөлөөлөх үйл ажиллагаануудыг тодорхойлсон байдаг. Тухайлбал: хүнд машин механизм, бүх төрлийн тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, хөрсний овоолгууд ил уурхай зэргээс агаарын чанарт нөлөөлөх сөрөг нөлөөллүүд бий болох эрсдэлтэй.

Эдгээр эх үүсвэрүүдээс хүрээлэн буй орчны агаарын чанарт нөлөөлж буй аливаа сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

 Тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт бий болох

- Хүнд машин механизм засварын газар, машины зогсоол дахь машин, техникүүд агаар орчныг бохирдуулах
- Хөрс болон элс тээвэрлэлтээс үүссэн тоосжилт, агаарын бохирдол үүсэх

V.2. Усны нөөц, чанарт гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга

“Сармайдээлт” ХХК-ийн усны менежментийн бодлогын хүрээнд уурхайн бүх үйл ажиллагаанд усыг зөв зохистой хэмнэлттэй хэрэглэх, усны хэрэглээг хамгийн бага түвшинд хүргэх, үйл ажиллагаа явуулж буй бүс нутгийн усны нөөц, чанарт учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, орон нутгийн иргэдийн хэрэглээний усны нөөц, чанарыг хэвээр хадгалахыг зорин ажиллана.

V.3. Газрын хэвлийд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Түшэц уурхайн үйл ажиллагаагаар газрын гадаргад овоолго үүсэж гадаргын хэлбэр дүрс өөрчлөгдөх, зам, байгууламж баригдаж газрын гадарга эвдэгдэх, ил уурхайн ашигт малтмал олборлолтын үйл ажиллагаагаар газрын гадарга, хэвлий ухагдаж хоосон орон зай (ухмал) бий болох, газрын гадаргын суулт үүсэх, тул газрын гадарга, хэвлийн эвдрэлийг аль болох бага хэмжээнд байлгах шаардлагатай. ШТМ-ын агуулах, ШТС, ШТМ алдагдсанаар газрын гадарга, хэвлийг бохирдуулах сөрөг нөлөөллүүд үүснэ.

V.4. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагаа, олборлолт, ашигт малтмал ашиглах, автозам байгуулах, ашиглах үед үүсэх дараах сөрөг нөлөөллүүдийг тодорхойлоод байна. Үүнд:

- Газар ашиглалтын үед хөрсөн бүрхэвч алдагдах
- Хуулсан шимт хөрсийг зүй зохистой хадгалаагаагүйгээс салхинд хийсэн, үржил шим алдагдах.

V.5. Ургамлын аймаг, ургамлын нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагаа, тээврийн хөдөлгөөн, зөвшөөрөлгүй шороон зам ашигласнаас ургамлын нөмрөг нөлөөлөлд өртөж доройтох, дарагдах, устах эрсдэлүүдийг тооцсон байна.

V.6. Амьтны аймагт нөлөөлөх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээгээр Алтан дун уурхайн үйл ажиллагааны улмаас амьтны аймагт үзүүлж болзошгүй дараах нөлөөллийг тодорхойлж, бууруулах арга хэмжээг төлөвлөсөн. Үүнд:

- Амьдрах орчны шууд хомсдол
- Уурхайн үйл ажиллагаанаас үргэж дайжихаас үүдсэн зэрлэг амьтдын амьдрах орчны шууд бус хомсдол

Идэш тэжээлийн хэлхээнд өөрчлөлт орох буюу махчин амьтны тоо өсөхөөс шалтгаалсан шууд бус үхэл хорогдол

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

V.7. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Ил уурхайн олборлолт болон хүнд машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт бий болох	Замын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор усалгаа хийх	Уурхайн талбайн дотоод болон гадаад зам, кемп хүртэлх зэрэг бүх зам.	Нэгж усалгаа	500.4	120	60,048	Үйл ажиллагааны турш	Агаарын тухай хууль, MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5885:2008
2.	Хөрс, хүдэр тээвэрлэлтийн машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт бий болох	Замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор замын засвар, арчилгаа хийнэ.	Хөрс, элс тээвэрлэлтэд ашиглагдаж буй замууд	Км	500,000	1.2	600,000	Сард нэг удаа	
3.	Тоосжилт болон бохирдуулагч хийн нөлөөгөөр орчны агаар бохирдох	Уурхайн ухалт, ачилт буулгалтын цагийг хоногийн салхины горимтой уялдуулан зохион байгуулах	Уурхайн хотхон	Нэгж усалгаа	500.4	1,000	500,400	Үйл ажиллагааны турш	Агаарын тухай хууль, MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
4.	Агаарын бохирдлын улмаас уурхай дахь ажлын нөхцөл, ажилчид болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Уурхайн карьер доторх болон түүнээс гарч буй замыг засаж байх	Уурхайн талбайн дотоод болон гадаад зам, кемп хүртэлх зэрэг бүх зам.	Км	×	×	×	Үйл ажиллагааны турш	Ажлын байрны агаарын эрүүл ахуйн шаардлага: MNS 4990:2010, MNS 0017-2-3-16:1998
6.		Уурхайн хотхоныг тохижуулж 50 ш мод тарих.	Нийт ажилчид	ш	20.000	50	1,000,000	өдөрт нэг удаа	MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ MNS 5013:2009 MNS 5014:2009
	Нийт						2,160,448		

V.8. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 9. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Газрын доорх усыг ашигласнаар усны нөөц хомсдох, нөөцөд хохирол учирч болзошгүй	Усны зохистой ашиглалтын талаар төслийн нийт ажилчдад зөв дадал хэвшүүлэх.	Уурхайн ажилчид	Тодорхойлох боломжгүй	-	-	-	-	“Усны тухай” хууль “Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага” MNS4586:1998
	Нийт						-		

Тайлбар: Түшэц уурхайн нь нойтон баяжуулах үйлдвэр байхгүй бөгөөд төсөлд усны хэрэглэгч нь ажилчдын унд ахуй ус, зам талбай тоосжилт дарах ус, уурхайнх хотхонд зүлэг мод услах гэсэн үнэдсэн гурван хэрэглэгч байна.

V.9. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ төлөвлөгөө

Хүснэгт 10. Газрын хэвлий, хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүд

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Газрын гадарга, хэвлий эвдэгдэх, доройтох, нөлөөлөлд өртөх	Хяналтгүйгээр газар хөндөхөөс сэргийлж аливаа батлагдсан зураг төслийн дагуу газар хөндөх үйл ажиллагааг эхлүүлэх.	Ил уурхайн ашиглалтын талбай	Га	Тодорхойлох боломжгүй	-	-	-	ТЭЗҮ, Уулын ажлын төлөвлөгөө

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших ““Түшэц” нэртэй хайлуур жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

2	Шингэн хаягдал нүхэн жорлонгоос шууд хөрс рүү нэвчиж хөрс бохирдуулах	Нүхэн жорлон, угаадасны нүх.	Уурхайн хотхон	ш	250,000	2	500,000	Уурхайн ажил эхлэхийн өмнө	MNS 5924 : 2015. Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. Техникийн шаардлага.
	Нийт						500,000		

V.10. Ургамлын аймаг, ургамлын нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 11. Ургамлын аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Ургамлын нөмрөг устаж, дарагдах, нөлөөлөлд өртөж доройтох	Ургамлын бүрхэвч, ховор ургамлын судалгааг талбай хэмжээнд хийж, ховор, нэн ховор ховор ургамлын тархалтын мэдээллийг бүртгэж, зураглал гаргах.	Ил уурхайн ашиглалтын талбай	Га	1000	90.12	90,120	Уурхайн үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө	МУ-ын Байгаль хамгаалах тухай хууль, 1995 МУ-ын Газрын тухай хууль, 2002 МУ-ын Газрын хэвлийн тухай хууль, 1998
	Нийт						90,120		

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

V.11. Амьтны аймагт учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

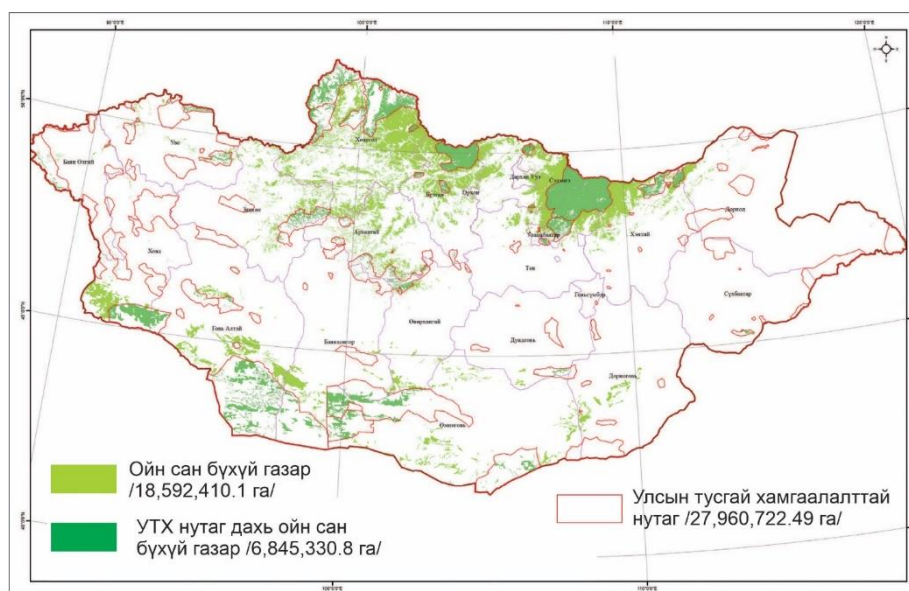
Хүснэгт 12. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Дуу чимээ, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, гэрлийн нөлөөгөөр байршиж буй газар нутгаасаа үргэх, дайжих; амьдрах орчны шууд хомсдол, хуваагдалд орох	Тээвэрлэлт хийх үед ховор амьтадын дуу чимээ, гэрлийн нөлөөгөөр үргээж дайжуулахгүй байх.	Хөрс, элс тээвэрлэлтэд ашиглагдаж буй замууд	Шууд тооцох боломжгүй	Шууд тооцох боломжгүй	Шууд тооцох боломжгүй	-	Хүдэр тээвэрлэлт хийх үед	Амьтны тухай хууль ~Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль ~Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ
2.	Амьтад тээврийн хэрэгсэлд дайруулах, хууль бус агнуур гэх мэтээр үхэж, хорогдох эрсдэлтэй	Хууль бусаар амьтан агнах, ургамал түүх, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдийг тээвэрлэх, ашиглахыг хориглох үүднээс үзлэг шалгалт хийх болон мэдээлэл өгөх	Хөрс, элс тээвэрлэлтэд ашиглагдаж буй замууд	Шууд тооцох боломжгүй	Шууд тооцох боломжгүй	Шууд тооцох боломжгүй	-	Хүдэр тээвэрлэлт хийх үед	Амьтны тухай хууль ~Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль ~Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ
	Нийт						-		
	Арга хэмжээний нийт дүн						2,750,568		

VI. Тэр бум мод үнэдсэний хөтөлбөрийн хүрээнд

Монгол Улсын ойн сан бүхий газар 2018 оны байдлаар 18.5 сая. Га буюу нийт нутаг дэвсгэрийн 11.8%-ийг эзэлж, үүнээс 12.3 сая.га нь ойгоор бүрхэгдсэн (хэвийн ургаж байгаа), 5.6 сая.га нь ойгоор бүрхэгдээгүй (түймэр, мод бэлтгэл, хөнөөлт шавжид нэрвэгдсэний улмаас доройтолд орсон ой), 543.4 мян.га нь ойн сан доторх ойн бус талбай байна. Ойн сан бүхий газрын ойгоор бүрхэгдсэн талбайг нийт газар нутагт харьцуулсан хувь буюу ойрхог чанар 7.9 % байна (Монгол орны байгаль, орчны төлөв байдлын тайлан 2018 он). 2018 оны байдлаар ойн сангийн 1836.5 мян.га талбай ойн түймэр болон хөнөөлт шавжид, 0.9 мян.га талбай байгалийн гамшигт (салхи, шуурга, цас) нэрвэгдсэний, 106.7 мян.га талбай мод бэлтгэл явагдсаны улмаас доройтолд орсон байна (Монгол орны ойн сан. 2018. УБ. Ойн судалгаа хөгжлийн төв). Доройтсон ойн талбайг нөхөн сэргээх, ойжуулах замаар ойн талбай, нөөцийг нэмэгдүүлдэг бөгөөд манай улс 1971 оноос уг арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлсэн ба 1980-аас 2018 оны хооронд 199144.9 га талбайг ойжуулсан байна (Монгол орны байгаль, орчны төлөв байдлын тайлан 2018).

Зураг 14. Монгол орны ойн тархалтын зураг

Монгол орны ойн нийт нөөц 1.2 тэрбум шоо метр бөгөөд үүний 78.7%-ийг шинэс, 9.3%-ийг хуш, 6.1%-ийг хус, 5.0%-ийг нарс, 0.23%-ийг гацуур, 0.02%-ийг жодоо, 0.2%-ийг улиас, 0.05%-ийг улиангар, 0.01%-ийг хайлаас, 0.28%-ийг бургас, 0.002%-ийг тоорой, 0.15%-ийг заган ойн нөөц тус тус эзэлж байна. Шилмүүст мод зонхилсон ойн дундаж нас 133.4 жил, 1га-ийн нөөц 151.3м³, өсөлт 1.13м³, навчит мод зонхилсон ойн дундаж нас 46.1 жил, 1 га-ийн нөөц 46.2м³, өсөлт 0.98м³, жилийн бүх дундаж өсөлт 10.1 сая м³ байна (Монгол орны байгаль, орчны төлөв байдлын тайлан 2018).

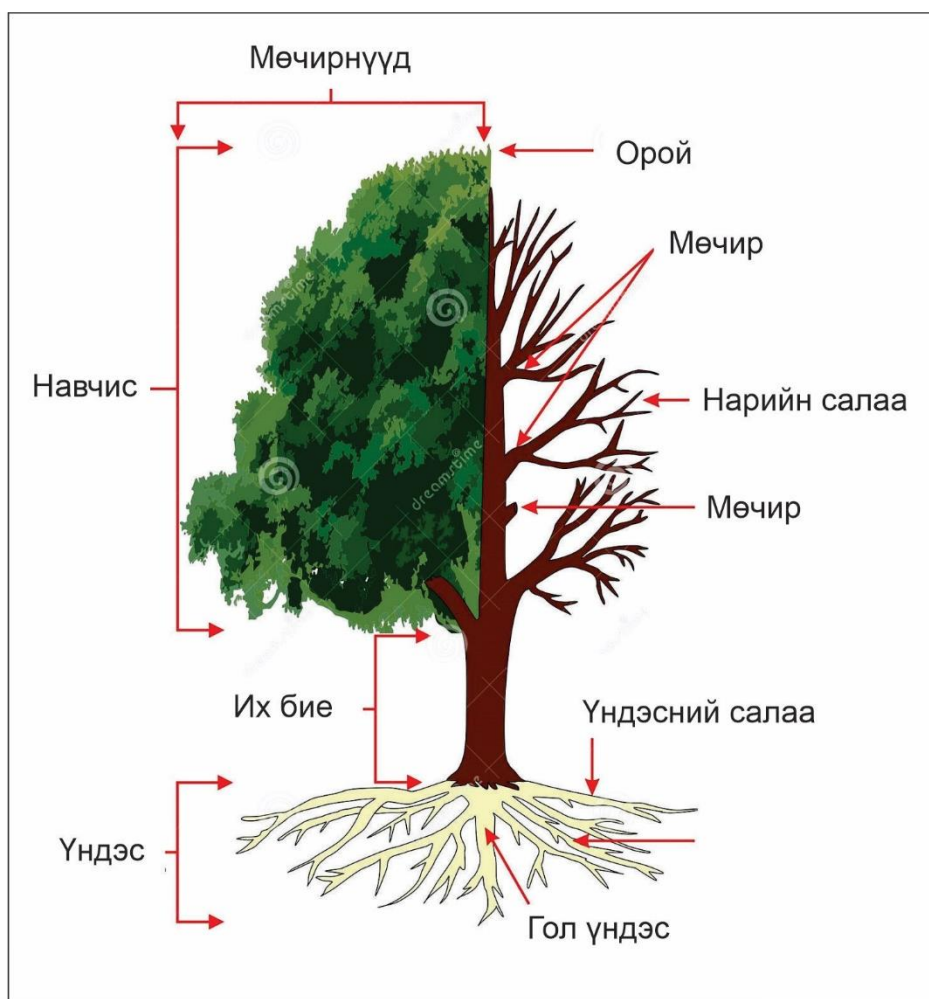
VI.1. Мод тарихын экологийн ач холбогдол

Агаарын бохирдлыг бууруулдаг байгалийн хамгийн чухал цэвэрлэх байгууламж бол ой мод юм. Ой мод нь дэлхийн шим салшгүй хэсгийг бүрдүүлж, манай гаргийн дулаарлын явцыг сааруулж хөрс, усыг тогтвортой байлгахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Нэг га ой мод сөөг нь 18 сая шоо метр агаарыг цэвэршүүлж, утаа униарын 35 хувь өөртөө шингээдэг. Ялангуяа навчит мод тоос шороог 20-70 хувь хүртэл өөртөө барьдаг байна.

VI.2. Мод, сөөг болон түүний бүтэц, зарим үүрэг

Мод нь үндэс, их бие, мөчир, навч гэсэн дөрвөн гол зүйлээс бүрдэнэ. Модны үндэс нь газрын хөрснөөс ус, чийг, эрдэс бодис, тэжээл авч их бие, навч мөчир рүүгээ дамжуулна. Мөчрүүд нь цэцэг навч болон үр жимс гаргана. Модны их бие нь холтсоор бүрхэгдсэн байдаг. Навч нь нарны гэрлийг хүлээн авах ба голдуу ногоон, улираас шалтгаалан шар, улаан гэх мэт өнгөтэй болох бөгөөд мөнх ногоон ч байдаг.

Зураг 15. Модны үндсэн бүтэц

Түшэц уурхайн 2024 оны хувьд уурхайн ажил эхэлж байгаа тул уурхайн ашиглалтын талбайд мод тарихгүй бөгөөд “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд уурхайн хотхонд 50 ш навчит модны тарьц болон суулгацаар тариалалт хийхээр хийхээр төлөвлөж байна.

VII. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

“Сармайдээлт” ХХК нь уурхайн үйл ажиллагааны эхэн шат болох ил уурхайн малталт, олборлолтын явцад хөндөгдсөн газрыг үйл ажиллагааны явцад тасралтгүй нөхөн сэргээлт хийж байхаар төлөвлөн ажиллаж байна. 2024 оны хувьд уурхайн ажил эхэлж байгаа тул уурхайн ашиглалтын карьерт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийхгүй.

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 13. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал, (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт	2024 онд уурайн үйл ажиллагаа шинээр эхэлж байгаа тул уурхайн ашиглалтын карьерт техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй.	×	×	×	×	×	×
2.	Биологийн нөхөн сэргээлт	2024 онд уурайн үйл ажиллагаа шинээр эхэлж байгаа тул уурхайн ашиглалтын карьерт биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй.	×	×	×	×	×	×
	Нийт					×		

VIII. Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө

Хүснэгт 14. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Биологийн олон янз байдлыг сайжруулах менежментийн арга хэмжээг тодорхойлох	Цөлжилтийг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, ан амьтадын амьдрах орчныг сайжруулах, бэлчээр хамгаалах талаар сум орон нутгийн санаачилсан ажилд оролцох.	Дорноговь аймаг Даланжаргалан сум	Тооцох боломжгүй	500,000	500,000	9 сард	Тайлбар: Биологийн олон янз байдлыг сайжруулах араг хэмжээний хүрээнд сум орон нутгийн санаачилсан ажилд оролцоно.
	Нийт					500,000		

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

IX. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Хүснэгт 15. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн болон Палеонтологийн дурсгал	Төслийн талбайд хийлгэсэн судалгаагаар Археологийн болон Палеонтологийн олдвор илрээгүй бөгөөд боловч Уурхайн ашиглалтын явцад түүх соёлын дурсгалт зүйлс илэрвэл “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хуулийн хүрээнд хэрэгжүүлэн ажиллахаар төлөвлөөд байна.	Олборлолтын үед түүх соёлын биет өв илэрвэл тухайн олдворын хүрээнд	×	×	×	Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
Нийт						×		

X. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө төлөвлөгөө

Хүснэгт 16. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Уурхайн ойролцоо нутаглаж, амьдардаг иргэд	Энэ ажлын хүрээнд ямар нэгэн ажил төлөвлөөгүй боловч Уурхайн ашиглалтын явцад нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох зайлшгүй шаардлага гарвал тухай бүр хэрэгжүүлэн ажиллана гэж төлөвлөсөн.	Уурхайн нөлөөлөлд өртсөн, нүүлгэн шилжүүлэх айл өрхийн хэмжээгээр	×	×	×	Үйл ажиллагааны турш	×
Нийт						×		

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

XI. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 17. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Аянга буух	Аянга, цахилгаантай ширүүн бороотой, хүчтэй салхи шуургатай үед гадаах ажлыг түр зогсоох. Шаардлагатай газарт аянга зайлуулагч суурилуулах.	Уурхайн эдэлбэр газарт	×	×	500,000	Цаг агаарын онц үзэгдэлтэй үед	Ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны нийтлэг дүрэм
2	Гал түймэр	Төслийн талбай болон уурхайн хотхонд байршуулсан гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн бүрдлийг тогтмол шалгах. Бүх машин механизмд галын хор байршуулах. Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах тэмдэг, тэмдэглэгээ мэдээлэх самбар зэргийг байршуулах.	Ашиглалтын талбай болон уурхайн хотхон	Тодорхойлох боломжгүй	Тодорхойлох боломжгүй	500,000	Үйл ажиллагааны турш	MNS 5566:2020 MNS 4244-94 Галын аюулгүй байдал ерөнхий шаардлага; MNS 0639:2016 Гал түймэр унтраах, аврах тоног төхөөрөмж, багаж болон тээврийн хэрэгслийн нэр томъёо ба тодорхойлолт;
3	Хүний эрүүл мэнд муудах	Хүний эрүүл мэнд муудахад тухайн нөхцөлд хамгийн тохиромжтой газар руу нүүлгэн шилжүүлэхийг ажлыг зохион байгуулна.	Уурхайн талбайд	Тодорхойлох боломжгүй	Тодорхойлох боломжгүй	500,000	Үйл ажиллагааны турш	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 3, 4 дүгээр бүлэг
4	Гамшиг осол эрсдэл болох	Аваар устгах төлөвлөгөө боловсруулан батлуулж мөрдөж ажиллана.	Төслийн талбайн хэмжээнд	Тодорхойлох боломжгүй	Тодорхойлох боломжгүй	×	Үйл ажиллагааны турш	Гамшигаас хамгаалах тухай хууль, 5 дугаар бүлэг Аюулгүй ажиллагааны журам, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 5 дугаар бүлэг, Замын хөдөлгөөний д үрэм Замын аюулгүй байдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, 3 дугаар бүлэг
	Нийт					1,500,000		

ХII. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

ХII.1. Хог хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, боловсруулах

Хог хаягдлын менежментийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн үндэс нь ангилан ялгалт юм. Ангилан ялгаж байгаагийн давуу тал нь дахин ялгах шаардлагагүйгээр шууд дахин боловсруулах үйлдвэрт тушаах боломжтой болж байгаа явдал юм. Ангилан ялгахын тулд хог хаягдал гарах эх үүсвэр цэг бүрд тохирох төрлийн хогийн савнуудыг байрлуулав.

Уурхайн хотхонд ахуйн гаралтай хог хаягдлыг ангилан түр хадгалах хогийн саванд цуглуулав. Ахуйн болон хатуу хог хаягдлыг ангилсны дараа дахин ашиглах хатуу хог хаягдлыг тээвэрлэн хоёрдогч түүхий эд авдаг төвлөрсөн цэгт тушаахаар түр хадгалж байна.

Техникийн ашигласан тос маслыг битүүмжлэл сайтай саванд цуглуулан дахин боловсруулах үйлдвэрт тушаав. Бусад хатуу хог хаягдлыг ялган, зориулалтын саванд цуглуулан, тусгайлан тээврийн хэрэгслээр зөөж тогтоосон цэгт хаяв.

Зураг 16. Уурхайн хог хаягдлын менежментийн зарчим

Төслийн талбайд үйлдвэрлэлийн бүхий л үе шатнаас гарах хог хаягдлыг хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй байх талаас анхаарч урьдчилан сэргийлэх, хязгаарлах, хамгаалах, дахин ашиглах арга хэмжээг төлөвлөж удирдлага зохион байгуулалтаар хангаж зохицуулан ажиллах нь чухал байдаг. Ингэснээр хог хаягдал үүсгэгч этгээд /ажилтан, албан хаагч, хэлтэс нэгж/-ийн хог хаягдлын зохистой хэрэглээг хэвшүүлснээр хүрээлэн буй орчны бохирдлоос сэргийлэх, төслийн үйл ажиллагааны уялдаа холбоонд эерэг үр дүнтэй.

ХII.2. Хог хаягдлын тооцоо, судалгаа

Уул уурхайн олборлолт, ахуйн хэрэгцээний хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, бүртгэх, тайлагнах үйл ажиллагаа болон

тэдгээр үйл ажиллагаанаас хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлыг ангилан ялгана.

ХИ.3. Энгийн болон ахуйн хог хаягдал

Энгийн хог хаягдлын дийлэнх хувийг ахуйн хог хаягдал бүрдүүлнэ. Ажилчдын өдөр тутмын хэрэглээнээс гарах ахуйн гаралтай хог хаягдлууд болох хоол хүнсний үлдэгдэл, материалын сав баглаа боодол цаас, пластмасс, төмөр, шил, яс, мод зэрэг хог хаягдлууд байна. Төслийн талбайд хог хаягдлын төрөлд тохирсон түр хадгалах цэгүүд байдаг. Эдгээр цэгүүдэд хаягдал хуримтлагдсан үед зохицуулах зохих арга хэмжээг стандартын дагуу авч ажилладаг. Энгийн хог хаягдлын хувьд түр цэгт хуримтлуулан Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нэгдсэн хогийн цэгт хүргэнэ.

Дахин ашиглах хог хаягдлыг түр цэгт хуримтлуулан уурхайн дотоод хэрэгцээндээ ашигладаг. Дахин боловсруулах хог хаягдлыг түр цэгт хуримтлуулан гэрээт байгууллагууд руу хүргэх, гэрээт байгууллагуудаас зориулалтын машин уурхайд ирж авах зэргээр ажиллаж байна.

Ажилчдын хэрэгцээнээс хоол хүнсний үлдэгдэл, усны сав, элэгдэж хуучирсан аяга, таваг, уут баглаа боодол, хуванцар, шил, цаас зэрэг ахуйн гаралтай хаягдлууд үүсдэг. Нэг хүн хоногт 0.5 кг, жилд дунджаар 200 кг хог хаягдал гаргадаг гэсэн судалгаагаар нийт 33 ажилчдаас тооцоход:

- Хоногт 16.5 кг
- Сард 495 кг
- Жилд 5,280 кг

ХИ.4. Үйлдвэрлэлийн хог хаягдал

Технологийн хаягдлын цэгт үүссэн хаягдлыг ангилан ялгаж хадгалах ба дахин боловсруулах тусгай зөвшөөрөл бүхий гэрээт үйлдвэр, байгууллагуудад нийлүүлэх, мөн уурхайн дотоод хэрэгцээнд дахин ашиглах үйл ажиллагаа явуулдаг.

Хүснэгт 18. Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хатуу хог хаягдал

Хаягдал	Ангилал	Эх үүсвэр	Зохицуулалт	Тээвэрлэх, устгах
Цаасан хайрцаг	Энгийн	Хүнсний бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол	Хогийн түр хадгалах цэгт хадгална	Дахин ашиглана
Хуванцар сав	Энгийн	Ундны усны хэрэглээнээс	Түр хадгалах цэгт хадгална.	Дахин боловсруулах үйлдвэрт хүргэнэ.
Хүнсний хаягдал	Энгийн	Хоолны үлдэгдлээс үүсэх	Хогийн түр хадгалах цэгт хадгална.	Даланжаргалан сумын төвлөрсөн хогийн цэгт хүргэнэ.
Хаягдмал төмөр	Энгийн	Засвар үйлчилгээнээс	хогийн түр хадгалах цэгт хадгална.	Гэрээт байгууллагад өгнө.
Ахуйн шингэн хаягдал	Энгийн	Угаалга цэвэрлэгээ, шүршүүр, ариун цэврийн газар	Саарал ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж авч суурилуулах	Дахин ашиглана.
Ашигласан хүнсний тос	Энгийн	Хоол үйлдвэрлэлээс	Тодорхой хугацаанд хуримтлуулж хадгална	Гэрээт байгууллагад өгнө.

Ашигласан дугуй	Энгийн	Засвар үйлчилгээнээс	Дахин ашиглах хогийн түр хадгалах цэгт хадгална.	Дахин боловсруулах үйлдвэрт өгнө.
-----------------	--------	----------------------	--	-----------------------------------

ХП.5. Аюултай хог хаягдал

Тус төслийн зүгээс Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар тогтоолын хавсралт “Аюултай хог хаягдлын жагсаалт”-д заасан аюулын зэрэглэлээр шууд аюултай хог хаягдал гэж үзэх Ашиглалтаас гарсан машин, механизм, тэдгээрийг задлах болон засварлах үйл ажиллагаанаас үүсэх тосны шүүр, тоормосны шингэн, хар тугалгатай баттерей, аккумуляторын хаягдал үүсэж байна. Бусад аюултай хог хаягдал нь хяналттай буюу аюултай хог хаягдалд хамруулах эсэхийг шинжилгээгээр тогтоох, аюултай шинж чанар үзүүлэгч бүрэлдэхүүнийг босго түвшинтэй тэнцүү болон түүнээс дээш хэмжээгээр агуулж байвал “аюултай” гэж үзэх хог хаягдлууд байна.

Хүснэгт 19. Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах аюултай хог хаягдал

Хаягдал	Ангилал	Эх үүсвэр	Зохицуулалт	Тээвэрлэх, устгах
Хаягдмал аккумулятор	Аюултай	Засвар үйлчилгээнээс	Тусгай агуулахад хадгална.	Дахин боловсруулах үйлдвэрт өгнө.
Хөргүүрийн шингэн	Аюултай	Засвар үйлчилгээнээс	Тусгай хаягдлын талбайд хадгална	Дахин боловсруулах үйлдвэрт өгнө.
Техникийн ашигласан тос	Аюултай	Засвар үйлчилгээнээс	Тусгай хаягдлын талбайд хадгална	Дахин боловсруулах үйлдвэрт өгнө.
Тосны шүүр	Аюултай	Засвар үйлчилгээнээс	Шатамхай хаягдлын талбайд хадгална	Гэрээт байгууллагад хүргэж өгнө.
Тос түлшээр бохирдсон шингээгч материал	Аюултай	-	Шатамхай хаягдлын хогийн саванд хийнэ.	Гэрээт байгууллагад хүргэж өгнө.
Тос, тосолгооны материалын сав	Аюултай	Засвар үйлчилгээнээс	Тусгай хаягдлын талбайд хадгална	Гэрээт байгууллагад өгнө.
Шатах тослох материалаар бохирдсон хөрс	Аюултай	Тос, түлшний асгаралтуудаас	Бохирдсон хөрсний талбайд хүргэнэ.	Байгалийн аясаар дэгдсэний дараа хаягдал чулуулгийн овоолгын талбайд байршуулна.

ХП.6. Шингэн хаягдал

Ахуйн хэрэглээнээс хоногт дунджаар 14.7 м³ ус хэрэглэх ба үүний 70% нь ахуйн шингэн хаягдлыг үүсгэнэ. 14.7 м³ х 70%= 10.29 м³ шингэн хаягдал гарахаар байна.

ХП.7. Нүхэн жорлон

Уурхайд ажилчид тав тухтай орчинд бие засах зориулалт бүхий энгийн доторлогоотой, тооцоолсон эзлэхүүнтэй нүхэнд хүний өтгөн, шингэн ялгадсыг цуглуулах, хуримтлуулж зайлуулах шаардлага хангасан хийц бүхий нүхэн жорлонг “Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. Техникийн шаардлага” MNS 5924 : 2015 стандартын дагуу байгуулна.

ХП.8. Угаадасны нүх

Уурхайн хотхонд энгийн доторлогоотой, тооцоолсон эзлэхүүнтэй нүхэнд ахуйн хэрэглээнээс гарсан бохир угаадсыг хуримтлуулах, зайлуулах, шаардлага хангасан хийц бүхий угаадасны нүхийг MNS 5924 : 2015 стандартын дагуу байгуулна.

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

ХП.9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Хүснэгт 20. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ахуйн	Хог хаягдлын эх үүсвэр бүрд хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях зориулалтын хогийн сав байрлуулах. Ангилсан хог хаягдлыг сумын төвлөрсөн хогийн цэгт хаях.	Уурхайн талбайд	Л	40,000	5.2	208,000	Үйл ажиллагааны турш	MNS 5850:2008 Хог хаягдлын тухай хууль
		Хог хаягдлыг кодчилсон жагсаалтын дагуу тухай бүрд нь хөтөлж, бүртгэх.	Уурхайн талбайд	×	×	×	100,000	Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль. БОАЖС-ын 2018 оны А/428 дугаар тушаал
2	Үйлдвэрийн	Хаягдал дугуйг өөрсдийн хэрэгцээнд дахин ашиглах, шаардлагатай бол орон нутгийн хэрэгцээнд өгөх	Уурхайн талбайд	×	×	×	50,000	Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль
		Хэрэглэсэн шатах тослох материалыг УБ хотын Багахангай дүүрэгт “Ахуй мандал” хаягдал тос боловсруулах үйлдвэрт тушаах	Уурхайн талбайд	Л	1,000	800	800,000	Жилд 2 удаа	Хог хаягдлын тухай хууль. БОАЖС-ын 2018 оны А/428 дугаар тушаал
3	Аюултай	Одоогоор манай улсад аюултай, хортой хог хаягдал устгах үйлдвэр байхгүй байгаа учир Аюултай хаягдлыг “Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах” журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллана.	Уурхайн талбайд	Кг	1,000	500	500,000	Жилд 2 удаа	Хог хаягдлын тухай хууль. БОАЖС-ын 2018 оны А/428 дугаар тушаал
	Нийт						1,658,000		

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

XII.10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хүснэгт 21. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
Агаарын чанар								
1	CO (Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл) NO2 (Азотын давхар исэл) SO2 (Хүхэрлэг хий) Тоос (PM10, PM2.5) Дуу шуугиан	1. Тээврийн гол замын орчим, зайн алслалтаар салхин доод талд 2. Ил уурхайн талбай 3. Уурхайн тосгон 4. Баяжуулахын талбай	5, 9-р сард жилд 2 удаа. Үйл ажиллагаа явагдаж байгаа үед хийх	2 удаа	100,000	200,000	Агаарын чанарын бага оврын станц	MNS 4585 : 2007 MNS 5885 : 2008 MNS 4990 : 2000 MNS 4968 : 2000 MNS 4994 : 2000 MNS 12.1.06 : 1988 MNS 12.4.005 : 1985 Агаарын тухай хууль
Хөрсөн бүрхэвч								
2	Хөрсний механик бүрэлдэхүүн хими, физикийн шинж чанар Нефтийн бүтээгдэхүүн Хүнд металл Pb, Cd, Hg, Cr, Zn, Co,	1. Автомашины зогсоол 2. Хог хаягдлын талбай 3. ШТМ-ын агуулах 4. Ил уурхайн талбай 5. Нөлөөллийн бүсээс гаднах талбай буюу хяналтын цэг	5, 9-р сард жилд 2 удаа. Үйл ажиллагаа явагдаж байгаа үед хийх	2 удаа	150,000	300,000	Хөрсөнд дээжийн шинжилгээ, хүнд металлын бохирдол зэрэг шинжилгээ хийнэ.	MNS 5850 : 2008 MNS 3298-90; өнгөн хөрсний 0-50, 0-100 см-ийн гүнээс дээжийг авна.
Ус орчин								
3	Анион, катион Ерөнхий үзүүлэлтүүд Бактериологи Хүнд металл Hg, As, Co, Pb, U, Cu, CN, Zn	Ундны уснаас, ойр орчмын худгаас	5, 9-р сард жилд 2 удаа. Үйл ажиллагаа явагдаж байгаа үед хийх	2 удаа	50,000	100,000	Усны шинжилгээ жилд 2 удаа /Дээжийг ундны уснаас, ойр орчмын худгаас авна.	MNS 900 : 2005 MNS 4943 : 2011 MNS 6148 : 2010 MNS 4586 : 1998
Амьтан								
4	Амьтдын зүйлийн бүрэлдэхүүн, тоо толгой (нягтшил), тархалт, байршил, шилжилт хөдөлгөөн	Төслийн талбай, түүний ойролцоо	Үйл ажиллагааны турш	Тодорхойлох боломжгүй	×	50,000	Амьтдын тоо толгой тархалт, байршил, шилжилт хөдөлгөөн	Амьтны тухай хууль Ажиглах болон дээж талбайн тооллого Цэгэн ажиглалт, трансектийн аргууд

Дорноговь аймгийн Далан жаргалан сумын нутагт орших “Түшэц” нэртэй хайлуур
жоншны ордод 2024 онд хэрэгжих байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

							зэргийг ажиглан бичнэ.	
Ургамлын нөмрөг								
5	Ургамлын төрөл зүйл, бүрхэц %, бодгалиудын тоо, Ургамлын дундаж өндөр, газрын гадаргуугаас дээших ургамлын биомасс, кг/га ...гэх мэт.	Тусгай зөвшөөрөлтэй талбай болон төслийн нөлөөллийн талбай	Ургамлын хяналт шинжилгээг мониторингийн 3-5 цэгт	2 удаа	50,000	100,000	Бичиглэл хийх, ургацын дээж авах	MNS 5916:2008
Нийт						750,000		

ХИШ. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 22. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2024он				
			Сар	Сар	Сар		
1	2	3	4	5	6	7	
1.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах шатанд олон нийтийн оролцоог тэр дундаа төслийн сөрөг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй нутгийн иргэд, орон нутгийн байгууллагын оролцоог хууль тогтоомжид заасан хүрээнд аль болох өргөн хангах, тэдэнд ойлгомжтой бөгөөд үнэн зөв, бодит мэдээллийг өгч нээлттэй ажиллах.	Тодорхойлох боломжгүй	Үйл ажиллагааны турш			БО мэргэжилтэн	“Байгаль хамгаалах тухай” хууль, “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 10.1 дэх заалт, БОНХС-ын 2013 оны А-126 тоот тушаал
Нийт		×					

Хүснэгт 23. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг
нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Түшэц уурхайн нөлөөллийн бүсийн оршин суугчид	Танилцуулгын материал.	Төслийн үйл ажиллагаагаар уурхайн ойролцоох малчдын амьдрал ахуй, эрүүл мэнд, нийгэмд үзүүлж байгаа эерэг, сөрөг нөлөө, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, багасгах чиглэлээр хэрэгжүүлбэл зохистой арга хэмжээ	Төслийн талбайд ирсэн нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тухай бүрд	×	БО мэргэжилтэн	Уурхайн хотхонд
	Нийт				×		

XIV. БОМТ-ний төсвийн нэгтгэл

Хүснэгт 24. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний төсвийн нэгтгэл

Д/д	Хөрөнгийн зориулалт	Хэмжих нэгж	Төлөвлөсөн зардлын хэмжээ /төгрөг/	Хугацаа
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	төгрөг	2,750,568	2024 он
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	төгрөг	×	2024 он
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	төгрөг	500,000	2024 он
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	төгрөг	×	×
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	төгрөг	×	×
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	төгрөг	1,500,000	2024 он
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	төгрөг	750,000	2024 он
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	төгрөг	750,000	2024 он
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	төгрөг	×	2024 он
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	төгрөг	×	2024 он
	Дүн		6,250,568	